

CHLEWISKA

Władysław Reymont

20 km na zachód od Siedlec, 6 km od międzynarodowej trasy Nr 2, w gminie Kotuń, wśród lasów i łąk, położony jest Dom Pracy Twórczej „Reymontówka” w Chlewiskach. Mieści się on w zabytkowym dworze wybudowanym w połowie XIX w. dla rodziny Różańskich. W 1926 r. dworek wraz z 300 ha gruntów kupiła wdowa po Władysławie Reymoncie, Aurelia, przeznaczając na ten cel część pieniędzy z nagrody Nobla, jaką otrzymał Reymont za powieść „Chłopi”. Za rządów Aurelii Reymontowej Chlewiska przeżywały czasy największej świetności. M.in. dobudowano wtedy wschodnią część dworu, domek ogrodnika oraz nową bramę wjazdową z ogrodzeniem w stylu podhalańskim. Również w tym czasie uporządkowano park i ogród, wytyczono nowe aleje, posadzono oryginalne drzewa, krzewy i kwiaty zgodnie z panującą modą. W 1939 r. dwór wraz z majątkiem kupił Feliks Tymieniecki, prezes spółki węglowej „Węglobok”. Po kilkakrotnej zmianie właściciela, zespół dworsko-parkowy zakupił w 1981 r. Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Siedlcach. Powstał Dom Pracy twórczej „Reymontówka”.

Od 1 stycznia 1999 r. właścicielem jest Starostwo Powiatowe w Siedlcach. „Reymontówka” to zabytkowy dwór z zapleczem hotelowym dla 48 osób i rekreacyjnym (korty tenisowe, stadnina koni, basen dla dzieci, mini skansen, piękny park z zabytkowym drzewostanem i stawami) z bogatą działalnością kulturalną, edukacyjną i artystyczną. To klimat i urok polskiej wsi. Wszystkie te elementy sprawiają, że „Reymontówka” stanowi oryginalną kompozycję przeszłości i teraźniejszości, tradycji i postępu, że pielęgnuje dziedzictwo kulturowe regionu i jest też otwarta na nowe wyzwania współczesności. W okresie wrzesień 2004 – kwiecień 2006 we dworze przeprowadzono generalny remont. Zostały wymienione drzwi zewnętrzne i wewnętrzne, ocieplono budynek, wymieniono okna na parterze budynku, wymieniono podłogi, centralne ogrzewanie, przebudowano pokoje gościnne i łazienki, wyremontowano schody wejściowe i taras oraz zaadoptowano pomieszczenia piwnic i strychu. W 2007 r. podniesiono standard obiektu poprzez wymianę wyposażenie pokoi gościnnych w stylowe meble typu: łóżka, szafki nocne, szafy garderobiane, biurka, stoliki, krzesła.

Dom Pracy Twórczej pełni ważną rolę centrum edukacji kulturalnej, historycznej i ekologicznej. Organizowane przez „Reymontówkę” międzynarodowe i ogólnopolskie plenery i warsztaty artystyczne (malarskie, rzeźbiarskie, taneczne, literackie) znacznie przekraczają zadania powiatowej instytucji kultury.

Ważny element działalności Domu Pracy Twórczej stanowi współpraca z amerykańską organizacją Global Volunteers. Jest to prywatna organizacja charytatywna niosąca różną pomoc środowiskom lokalnym w wielu krajach świata. Od 1991 roku w DPT „Reymontówka” Amerykanie realizują program nauczania języka angielskiego, opieki nad dziećmi specjalnej troski i dziećmi z domów dziecka. W ciągu minionych 17 lat pracowało w „Reymontówce” ponad 2200 amerykańskich wolontariuszy.

W „Reymontówce” organizowane są:

- plenery i warsztaty artystyczne
- narady, szkolenia, konferencje

- wczasy, kolonie, pobyty jedno- i kilkudniowe
- koncerty, wystawy
- bale, wesela i inne uroczystości rodzinne
- przejażdżki konno i bryczkami
- pikniki przy ognisku z pieczeniem prosiaka lub barana i występami kapeli ludowej.

W dworze w Chlewiskach były robione zdjęcia do komedii Pawła Sarbinowskiego i Piotra Żukowskiego pt. „Niebo”.

Rok 2000 był rokiem Reymonta. Na 200-lecie dworku również organizowano imprezy związane z pisarzem. Duch pisarza, jak widać, pamięć o jego twórczości, jest zatem w Chlewiskach żywa, chociaż sam Reymont nigdy za życia tu nie był. Nie zapominajmy o nim i my.

O pisarzu

W Chlewiskach i okolicy nietrudno nawet dzisiaj znaleźć prawie reymontowskie klimaty. Oczywiście, nie dosłownie, ale wiejskie otoczenie, rytm życia wyznaczany przez pory roku, natura i przyroda wprowadzają w świat znanych nam powieści. To nie przypadek. Władysław Stanisław Reymont, autor „Chłopów” i wielu innych powieści, był przecież mistrzem realizmu.

Pisarz urodził się 7 maja 1867 roku w Kobielach Wielkich w pobliżu Radomska, zmarł 5 grudnia 1925 roku w Warszawie. Właściwie nazywał się Stanisław Władysław Rejment. Był jednym z głównych przedstawicieli realizmu, ale i naturalizmu w młodopolskiej prozie. Pozostawił nam trochę wierszy, ale przede wszystkim wielkie powieści, w tym tę najważniejszą, za którą otrzymał nagrodę Nobla. „Chłopi” to bardzo „polska” epopeja o tak uniwersalnej wymowie, że zasłużyła na najwyższe literackie wyróżnienie.

Ojciec Reymonta, Józef Rejment, był organistą, człowiekiem wykształconym i czytającym. Matka, Antonina z Kupczyńskich, pochodziła ze zubożałej szlachty krakowskiej, co dla pisarza miało ogromne znaczenie. Był jednym z siedmiorga ich dzieci. Dzieciństwo spędził w Tuszynie, gdzie rodzina przeniosła się, kiedy miał rok. Nie był jednak synem, który wykonuje wolę rodziców. Odmówił podtrzymywania tradycji i nie został organistą. Nie chciał się uczyć, wykonywał różne zawody, przeprowadzał się, sporo podróżował. Aby dać mu fach do ręki, ojciec wysłał go do Warszawy, do zakładu krawieckiego. Tu, w 1883 ukończył Warszawską Szkołę Niedzielno-Robotniczą. Był krawcem, czeladnikiem, aktorem wędrownym, wreszcie pomocnikiem dozorca na Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej w Rogowie. W 1890 zmarła matka. W 1894 roku zamieszkał w Warszawie i odtąd utrzymywał się z twórczości literackiej. W 1900 roku wzbogacił się w sposób, delikatnie mówiąc, dwuznaczny. Złamał dwa żebra, lekarz poświadczył, że 12 i wziął odszkodowanie w wysokości 38 500 rubli – za co mógł kupić kilkanaście kamienic w Warszawie. Dwa lata później był już szczęśliwym mężem Aurelii Szablowskiej z domu Schatzschnejder. Ślub odbył się w Krakowie, w kościele Karmelitów na Piasku. W tym samym roku zmarł jego brat, Franciszek.

Reymont był wnikliwym obserwatorem zarówno ludzi, jak też procesów społecznych i politycznych. Wielkie wrażenie na czytelnikach zrobili „Chłopi”, nie mniejsze „Ziemia obiecana”. Inne utwory też wywołały spore poruszenie.

Angażował się w działalność społeczną. Był prezesem Związku Pisarzy i Dziennikarzy, Warszawskiej Kasy Przewodności i Pomocy dla Literatów i Dziennikarzy. Uczestniczył także w zakładaniu pierwszej spółdzielni kinematograficznej. Po wojnie (1919-20) wyjeżdżał do Stanów Zjednoczonych, gdzie w środowisku polonijnym szukał pomocy gospodarczej dla odbudowy zrujnowanego kraju. W 1920 r. kupił majątek Kołaczkowo k. Wrześni, ale gospodarowanie szło mu kiepsko, tym bardziej, że zły stan zdrowia zmuszał go do przebywania głównie na Riwierze. Pochowany został na warszawskim Cmentarzu Powązkowskim, a jego serce spoczęło w Kościele Św. Krzyża.

Powieści Reymonta: „Chłopi” i „Ziemia obiecana” i „Komediantka” zostały sfilmowane i do dzisiaj cieszą się niesłabnącym powodzeniem. Tłumaczono je na kilkanaście języków. W jego dawnym majątku Kołaczkowie znajduje się obecnie Muzeum Reymontowskie.

Zabytki, atrakcje turystyczne

- **Dworek w Chlewiskach „Reymontówka”.** Pięknie utrzymany, mieści się w nim obecnie tętniący życiem Dom Pracy Twórczej. Położony wśród łąk i lasów, otoczony wspaniałym parkiem, a współcześnie doposażony w kort tenisowy, basen i niewielką stadninę koni, stanowi atrakcyjne miejsce na warsztaty artystyczne, plenery malarskie i koncerty.
- **Zespół pałacowo-parkowy w Żeliszewie Podkościelnym** (gmina Kotuń) został zbudowany ok. 1786 r. dla rodziny Grzybowskich. Pałac ma cechy barokowo-klasycystyczne, zwrócony jest frontem na wschód, murowany z cegły, tynkowany, na planie prostokąta. Przy pałacu znajduje się park, w którym jest sieć kanałów i stawów tworzących osie widokowe, obsadzone szpalerami grabowymi. Znaczący podkreślają wielką wartość historyczną i estetyczną założenia parkowego.
- **Zespół pałacowo-parkowy w Korczewie** znajduje się potężnych rozmiarów, zaprojektowany w swym XIX-wiecznym kształcie przez Franciszka Jaszczołda. Zespół składał się z wielu budynków i budowli. Niektóre z nich już dzisiaj nie istnieją (budynek dawnej ochronki), po innych zostały tylko mury lub gruzy (stajnie, dom ogrodnika), inne przetrwały mniej lub bardziej zniszczone. W parku tuż za Pałacem znajduje się kaplica. Za kaplicą gotycką jest studnia św. Jana Nepomucena. Pałacowi zwanemu „Siedleckim Wilanowem” towarzyszy park w stylu angielskim, schodzący tarasami ku pięknej Dolinie Bugu oraz łączący się z leśnym rezerwatem przyrody „Dębniak”.
- **Pałac w Stoku Lackim** jest neorenesansową budowlą zbudowaną w 1875 r. na miejscu wcześniejszego dworu drewnianego, z wykorzystaniem dawnych sklepionych krzyżowo-piwnic. Wzniesiony na planie prostokąta z wysuniętym portykiem dźwigającym taras. Na węższych bokach – wykusze i trójkątne szczyty akcentujące oś budynku. Autorem projektu był Bolesław Podczaszyński. Obecnie znajduje się tutaj Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy.
- **XVIII-wieczny pałac** o charakterze klasycystycznym jest ozdobą miasteczka Mordy. Prowadząca doń barokowa, unikalna w swej formie brama, wznosząca się tuż przy głównej ulicy, zwróci uwagę każdego z przejeżdżających. Znajdujący się na tyłach pałacu park krajobrazowy, o regularnym układzie alei, zajmuje obszar 5,7 ha, z gazonem na podjeździe. Oś założenia przebiega od bramy

wjazdowej do figury Matki Boskiej za pałacem. Występuje tu ponad 80 gatunków drzew, w tym wiele unikalnych okazów (m.in. tulipanowce).

- **Dwór Mościbrody** został wzniesiony w latach 40. XIX wieku przez rodzinę Jarzębów. Obiekt odrestaurowano, zachowując jego dawny styl, klasę oraz wszystkie detale architektoniczne z okresu świetności. Wierna rekonstrukcja budynku została wzbogacona nowoczesną technologią. We dworze odbywają się konferencje, szkolenia, warsztaty, wesela, zaś kompleks zabudowań folwarcznych umożliwia organizację biesiad i integracyjnych imprez plenerowych.
- **Zespół dworsko-parkowy w Woli Suchożebrskiej** (gmina Suchożebry) położona w rozległej dolinie rzeki Sosenki, na niewielkim wzgórku. Obiekt składa się z klasycystycznego dworku i współczesnych mu pozostałości dawnego parku i ogrodu, początkowo należących do Czartoryskich, następnie do rodziny Marcinkowskich.

Muzea, wystawy, galerie

- **Dom Pracy Twórczej „Reymontówka” w Chlewiskach**
- **Muzeum Pożarnictwa w Kotuniu** (Oddział Muzeum Regionalnego w Siedlcach), mieści się w remizie Ochotniczej Straży Pożarnej
- **Muzeum Regionalne w Siedlcach**, ul. Piłsudskiego 1, 08-110 Siedlce, tel.: 25 632 74 70, tel./fax: 025 632 42 24, muzeumsiedlce@interia.pl

Imprezy cykliczne

- **Majówka w „Reymontówce”**
- **Siedlecki Złot Pojazdów Zabytkowych „Mrowisko”** – w programie przejazd do dworku „Reymontówka” w Chlewiskach, www.mrowisko-siedlce.pl
- **Warsztaty** taneczne, wokalne, plastyczne; koncerty; konkursy recytatorskie, wernisaże, wystawy malarstwa - przez cały rok w „Reymontówce”

Szlaki

- **Trasa rowerowa „Reymontowska”**: Siedlce – Skórzec – Żeliszew Podkościelny – Oleksin – Kotuń – Chlewiska – Iganie – Siedlce (63,6 km)

Baza sportowo-rekreacyjna

- **Ośrodek Sportu i Rekreacji w Siedlcach**, ul. Bolesława Prusa 6, tel. (25) 644-14-41, www.osir.siedlce.pl

Walory naturalne

Obszar powiatu siedleckiego należy do podprowincji Nizin Środkowopolskich oraz mniejszej jednostki w randze makroregionu – Niziny Południowopodlaskiej. Zasadnicza, tj. centralna i północna część, należy do Wysoczyzny Siedleckiej, północno-wschodnia część (fragment gminy Korczew) do Podlaskiego Przełomu Bugu, południowo-wschodnia część (fragmenty gmin Wiśniew i Zbuczyn) do Równiny Łukowskiej, południowo-zachodnia część (fragmenty gmin Domanice i Wodynie) do

Wysoczyzny Żelechowskiej, południowo-zachodnia i zachodnia część (fragmenty gmin: Domanice, Wodynie, Skorzec, Kotuń, Mokobody) do Obniżenia Węgrowskiego.

Na terenie powiatu siedleckiego utworzono liczne rezerwy przyrody. Do szczególnie cenionych i ciekawych należy rezerwat ornitologiczny „Stawy Broszkowskie” położony w gminie Kotuń, z ostoją ptactwa lęgowego i przelotowego. Przez teren gminy Kotuń przepływa rzeka Kostrzyń z dopływami o wysokiej klasie czystości. Inne rezerwy znajdujące się na obszarze powiatu siedleckiego, to rezerwat krajobrazowo-leśny „Dąbrowy Seroczyńskie” (gmina Wodynie), rezerwat „Topor” (gmina Domanice) oraz trzy rezerwy położone w gminie Korczew: „Kaliniak”, „Dębniak” i „Przekop”. Na terenie powiatu znajduje się także fragment Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego.

Na uwagę zasługują także liczne pomniki przyrody, wśród których najczęściej występują: lipa drobnolistna, dąb szypułkowy oraz głązy narzutowe. Inne gatunki drzew zamieszczonych w rejestrze pomników przyrody powiatu siedleckiego to m.in.: jesion wyniosły, brzoza czarna, dąb czerwony, lipa szerokolistna, platan klonolistny, wiąz szypułkowy, modrzew polski, topola czarna, klon srebrzysty.

Dominującym typem krajobrazu w gminie Kotuń jest krajobraz rolniczy, w którym podstawowym środowiskiem są pola uprawne. Na terenie gminy Kotuń nie występują duże kompleksy leśne. Największe z nich zajmują powierzchnię 300-500 ha. Lasy są rozproszone na całej powierzchni gminy, tworząc nieco większe płaty w okolicach Ryczycy, Wilczonka, Mingos, Gręzowa, między Kotuniem a Żeliszewem oraz na południe od Żeliszewa. Łączna powierzchnia sześciu największych kompleksów wynosi około 2340 ha (80% powierzchni leśnej). Niewielkie lasy i zadrzewienia, zajmujące około 580 ha, występują bardzo licznie w krajobrazie rolniczym i w dolinach rzek.

Szczególne znaczenie – z przyrodniczego punktu widzenia – mają doliny rzeczne. Na terenie gminy Kotuń są to przede wszystkim doliny Kostrzynia i Świdnicy. Dolina Kostrzynia, ułożona południkowo, rozciąga się od południowego skraju gminy do granicy północnej w okolicy wsi Jagodne i zajmuje znaczną część gminy. Dolina jest zmeliorowana i w znacznym stopniu przekształcona. Naturalne torfowiska niskie zostały przesuszane i zamienione w łąki, a miejscami w pastwiska. Wraz ze zmianą stosunków wodnych i intensywnym użytkowaniem rolniczym, pierwotne zespoły roślinne uległy przekształceniu. Z zespołów łąkowych i pastwiskowych powierzchniowo dominują łąki owsicowe, ostrożeńcowe i zbiorowiska ziołoroślne złożone z wysokich roślin dwuliściennych. Miejscami, głównie w korycie rzeki, na starorzeczach i w torfiankach, występują zbiorowiska wodne i szuwarowe. Podstawowe zespoły ptaków występujące w dolinie Kostrzynia to gatunki typowe dla łąk i łązowisk. Oprócz gatunków licznych w takich środowiskach, jak skowronek polny, pliszka żółta, pokląskwa, świergotek łąkowy, czajka, występują gatunki rzadkie, takie jak: bekas kszyc, rycyk, cyranka, derkacz, przepiórka i inne. Ze względu na dużą powierzchnię, łąki są często wykorzystywane jako miejsce żerowania przez bociany białe i czarne, kilka gatunków ptaków drapieżnych gnieźdzących się w pobliskich lasach lub na stawach rybnych (np. błotniak stawowy).

Również szeroka i bardzo nieregularna jest dolina Świdnicy, przedstawiająca także duże walory przyrodnicze. W dolinie tej rzeczki położone są jedne z najbardziej interesujących pod względem ornitologicznym w woj. siedleckim stawy rybne, objęte (w części wschodniej) ochroną rezerwatową. Również projektowany rezerwat „Łęgi

Zofinowskie” położony między Wilczonkiem a Zofinowem, znajduje się w dolinie Świdnicy. Interesujące i bogate pod względem przyrodniczym są także niektóre dolinki mniejszych cieków, jak np. dolinka między Trzemoszką a Żeliszewem ze stawami rybnymi i bogatą awifauną, dolinka na północ od Żeliszewa oraz na zachód od Oleksina, na obrzeżu której położone są stawy rybne w Ryczycy.

Wody stojące zajmują w gminie Kotuń 378 ha, z czego większość to stawy rybne. Największą powierzchnię zajmują stawy w Broszkowie (260 ha), znacznie mniejsze są stawy w Ryczycy, Trzemoszce i Cisiu-Zagrudziu. W dolinach rzek, głównie Świdnicy, dosyć licznie występują torfianki. Z naturalnych zbiorników wód stojących spotykane są niewielkie „oczka wodne” powstałe w naturalnych zagłębieniach terenu, będące najczęściej pozostałościami dawnych jezior bezodpływowych. W dolinie Kostrzynia, głównie w okolicy Bojmia, występują starorzecza.

Informacja turystyczna

Punkt Informacji Turystycznej w Siedlcach, ul. Pułaskiego 7, tel.: 535-068-593, itsiedlce@gmail.com

Gminna Biblioteka Publiczna, ul. Siedlecka 60 A, 08-130 Kotuń, tel.: 25 641 45 13

Dom Kultury w Gręzowie, Gręzów 56C

Gastronomia i noclegi

Dom Pracy Twórczej „Reymontówka” w Chlewiskach - stołówka z tradycyjną podlaską kuchnią, bar w piwnicach z miejscami dla 30 osób